

Ключевые слова: мотивация, профессиональная мотивация, мотивационная сфера, профессиональная подготовка, профессиональное становление, профессиональная деятельность.

Onishchenko I.V.

FORMING OF PROFESSIONAL MOTIVATION AS A PART OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS' PROFESSIONAL TRAINING

The present article deals with the necessity of forming professional motivation as an important part of primary school teachers' professional training; determination of the ways of forming professional motivation of primary school teachers; analysis of factors that influence the forming of experts' professional motivation in the field of primary education.

Key words: motivation, professional motivation, motivational scope, professional training, professional development, professional activity.

УДК 371.261:378.147

Пермінова Л.А.

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ЗА УСПІШНІСТЮ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

Статтю присвячено обґрунтуванню проблемам контролю у навчально-виховному процесі вищої школи, наведено теоретичний аналіз коректувального контролю у вишій як необхідної складової визначення якості навченості студентів.

Ключові слова: контроль, коректувальний контроль, системний підхід до коректувального контролю.

У сучасних педагогічних дослідженнях вивчаються шляхи і засоби підвищення якості освіти в цілому і якості навчання зокрема. З позицій підвищення якості освіти вивчаються основні компоненти педагогічного процесу, аналізується їх потенціал, а також створюються нові технології навчання, одним з основних принципів проектування яких є відповідність критерію якості.

Таким чином, доцільне говорити про протиріччя, що склалися в теорії і практиці педагогічної науки. Наприклад, між необхідністю підвищувати якість навчання і недостатнім рівнем підвищення якості окремих компонентів педагогічного процесу в цілому і контролю, що коригує, зокрема; між потребою в спеціальній технології контролю і відсутністю такої технології в практиці навчання у вишій. Педагогічний контроль є невід'ємним компонентом педагогічного процесу і кожної технології навчання і набуває особливу значущість.

Аналіз літератури з проблем контролю і дослідження практики його організації у вишій дозволяє окреслити ряд недоліків в організації контролюючої діяльності з боку викладача, зокрема це стосується поточного і проміжного контролю, який практично не регламентується програмою.

У той же час, перевірка, облік й оцінювання знань потребує формулювання вимог до їх ефективної організації. Аналіз педагогічної літератури свідчить про певну узгодженість педагогів до цього. Дослідники визначають основні вимоги щодо здійснення контролю, наприклад, його індивідуальний характер, систематичність, об'єктивність, єдність всіх суб'єктів контролю під час перевірки й оцінювання знань, умінь і навичок, гласність (наочність), диференційований підхід, а також всебічність перевірки. Окремі дослідники як вимогу визначають "тематичну спрямованість контролю" (М. Фіцула), "дотримання етичних норм" (В. Лозова, Г. Троцко), "різноманіття форм проведення контролю" (М. Сорокін, В. Лозова, Г. Троцко), "вимогливість педагога", "умотивованість оцінки" (М. Ярмаченко) тощо.

Характеризуючи форми і методи контролю, вчені-педагоги зупиняються на найбільш ефективних і важливих. Так, М. Фіцула вважає основними методами контролю заліки та

іспити; Ч. Куписевич звертає увагу на усний контроль, письмову перевірку в кінці заняття, на дидактичний тест і практичні завдання, І. Підласий детально характеризує тести (визначення, вимоги, класифікація тестів, правила, яких слід дотримуватися під час застосування тестів, специфіка використання тестів на різних етапах діагностуючого процесу) тощо.

Проблеми, пов'язані з контролем, як обов'язковим компонентом навчального процесу, завжди розглядалися педагогами та психологами за різними напрямками, зокрема розробка технологій контролю (А. Андрющук, Е. Ільїн, П. Сикорський, А. Фурман та ін.); використання багатобальної системи оцінювання знань, умінь та навичок (В. Безпалько, З. Слєпкань та ін.); визначення теоретичних проблем контролю як одного з методів педагогічного стимулювання (І. Булах, Л. Романішина, В. Таточенко та ін.) тощо.

Під поняттям "контроль" (від фр. – *contrerole*) розуміють виявлення, вимірювання і оцінку знань, умінь тих, хто навчається. Процедура виявлення і виміру називають перевіркою. Перевірка є складовим компонентом контролю. Контроль містить у собі оцінювання (як процес) і оцінку (як результат перевірки). Оцінка успішності, як система визначених показників, які відображають об'єктивні знання і уміння, враховує обсяг, рівень і якість оволодіння учнями знаннями, уміннями і навичками [5].

Для нас цікавим є погляд вчених [3] на категорію мети контролю, яка має наступну ієрархію цілей:

- своєчасне виявлення прогалин у знаннях і їх ліквідація;
- встановлення і усунення причин появи помилок і негативних проявів особистості;
- закріплення і систематизація раніше отриманих знань;
- поглиблення розуміння досліджуваних положень і способів дій;
- формування загальних і професійних умінь, особистісних якостей та їх складових;
- виявлення ступеня готовності тих, хто навчається, для переходу до вивчення наступної теми (розділу, блоку, модуля);
- розвиток пізнавального інтересу і позитивного ставлення до предмету;
- формування здатності до само- і взаємооцінки навчальної діяльності;
- формування правильного ставлення до явищ навколишнього середовища.

Виходячи з цього можна сформулювати задачі контролю, серед яких: актуалізація засвоєних знань; виявлення результатів навчальної діяльності; мотивування навчальної діяльності; корекція процесу навчання і виховання; розвиток навичок само- і взаємоконтролю; розвиток особистісних якостей (особливо професійно значущих); встановлення причин успіху чи неуспіху в навчальній діяльності.

Таким чином, завдання контролю – бажаний результат діяльності викладача і студента у здійсненні контролю в конкретній навчальній ситуації, який можна досягти за певний проміжок часу. Завдання контролю визначаються спільною метою навчання і контролю, а також особливостями реалізованого виду контролю.

Останнім часом у дослідженнях вчені [3] визначають проблему корегуального контролю. Нажаль, досі не вирішені питання запровадження сучасних технологій контролю і оцінювання знань студентів, які б дозволили комплексно вирішити проблему ефективності якості знань, рівнів самоконтролю, рівню навченості,

Слід зазначити, що корегувальний контроль максимально реалізовує єдність навчальної, виховної і розвивальної функцій і має вагомий потенціал для підвищення якості навчання.

Метою статті є теоретичне обґрунтування необхідності визначення якості контролю навчання студентів, зокрема схарактеризувати коректувальний контроль як засіб якості навчального процесу виші.

Якість навчання являє собою комплексну характеристику процесу навчання і представлено сукупністю наступних показників: якість мети, якість навчальної діяльності (мотивація, пізнавальна активність, сформованість навичок організації навчальної діяльності), якість викладання (якість змісту і технології навчання, професійна

компетентність викладача), результатів навчання (якість знань, умінь і навичок, рівень засвоєння та сформованості професійно важливих якостей, сукупність умінь і навичок до професійного та особистісного саморозвитку).

Показниками якості навчання, на які контроль безпосередньо впливає, є: рівень навченості, окремі якості знань, умінь і навичок (правильність, усвідомленість, гнучкість, міцність), мотиви вивчення предмета, рівень самоконтролю і пізнавальної активності, а також сформованість професійно важливих якостей особистості майбутнього фахівця (організованість, критичність і самокритичність тощо).

Корегувальний контроль у навчальному процесі вишу передбачає інформаційно-констатувальну, діагностико-навчальну і рефлексивну взаємодію всіх учасників процесу навчання, спрямовану на підвищення якості освіти.

Враховуючи той факт, що коригувальний контроль є органічним компонентом будь-якої системи навчання і виховання, звернемо увагу на необхідність використання для його аналізу системного підходу, який був розроблений Н.Кузьміною [4]. У його основу покладено розподіл компонентів будь-якої педагогічної системи на функціональні (проектувальний, конструктивний, комунікативний, організаторський, гностичний) і структурні компоненти (мета, інформація, засоби педагогічної комунікації, учні, педагоги).

Коригувальний контроль, як система, передбачає облік необхідності, як досягнення його специфічних цілей і завдань (актуалізація та закріплення засвоєної навчальної інформації, констатація знання або незнання), так і органічного включення в систему вирішення загальних завдань навчально-виховного процесу в цілому (формування мотивації навчання, професійно значущих якостей, самоконтролю, а також актуалізація та розвиток операціональних структур мислення) [3].

Метою коригувального контролю є управління навчанням і вихованням у ході узагальнення, повторення шляхом корекції навчальної діяльності [1, с.10], а також розвиток навичок само- і взаємоконтролю. Отже, методи, способи і прийоми коригувального контролю покликані забезпечити цілеспрямовану реалізацію навчальної, виховної та розвиваючої функцій контролю.

Зміст контрольованої інформації також є важливим компонентом системи коригувального контролю. Вивчення змісту педагогічного контролю в цілому ґрунтується на концепції розуміння сутності педагогічного процесу; об'єкт засвоєння одночасно є і об'єктом контролю [5].

Об'єкти коригувального контролю виділяються викладачем на основі аналізу структурних елементів змісту навчання та з урахуванням завдань оперативного характеру. При визначенні об'єктів контролю, на наш погляд, необхідно враховувати специфіку предмета, в рамках якого проводяться контролюючі процедури. Одночасно значний вплив на зміст контрольних завдань надають: логіка і послідовність викладу навчальної інформації; логіка і послідовність засвоєння навчальної інформації [6]; зміст навчання; врахування особливостей конкретного рівня навченості студента.

Другий функціональний компонент системи коригувального контролю – комунікативний; він передбачає організацію цілеспрямованого взаємодії всіх суб'єктів навчально-виховного процесу; звідси – контрольований і контролюючий виступають елементами системи коригувального контролю, розгляд взаємовідносин яких гранично важливо для ефективної організації функціонування всієї системи.

Сучасний рівень розвитку освіти вимагає встановлення паритетних відносин між учнем і викладачем, заснованих на концепції співпраці [1]. При цьому завданням викладачів як партнерів стає надання учням допомоги у здійсненні навчально-пізнавальної діяльності з метою підвищення її ефективності.

У цьому зв'язку контроль набуває досить велике значення, оскільки допомагає не тільки коригувати процес навчання з урахуванням потреб студентів, а й вчить їх більш адекватно оцінювати власні досягнення та навчально-пізнавальну діяльність в цілому. Таким

чином, очевидно, що організація партнерства в навчанні, а, отже, і в процесі контролю, робить навчання більш самоорієнтованим.

Зміст комунікативного компонента системи коригувального контролю представлено як діями викладача по здійсненню і проектуванню контролю, так і діяльністю студентів.

З позицій сучасного розуміння сутності контролю в навчальному процесі коригувальний контроль розглядається як засіб управління навчально-пізнавальною діяльністю, здійснюваного на основі аналізу одержуваної інформації про потреби студентів, при максимальній реалізації в єдності навчальної, виховної та розвивальної функцій контролю.

У той же час, надаючи студентам інформацію про результати їх діяльності, коригуючи їх знання в процесі контролю, викладач допомагає оцінити хід засвоєння навчального матеріалу, ступінь сформованості знань, умінь і навичок, і, відповідно, виробити критерії для оцінки власної діяльності. За допомогою цього викладач забезпечує формування, розвиток і актуалізацію навичок самоконтролю студентів.

Одночасно студент з якого навчають перетворюється на суб'єкт навчально-виховного процесу і отримує можливість не тільки пасивно сприймати результати контролюючих процедур, а й самому контролювати й оцінювати власні досягнення. В результаті цього цілі і завдання контролю інтеріорізуються, стають особистісно значущими для кожного, що забезпечує підвищення ефективності всієї навчально-пізнавальної діяльності студентів, оскільки "особистісне прийняття мети – основний показник свідомості учіння і умова успішності" [4].

Таким чином, успішна взаємодія і взаємний вплив контролюючого і контрольованого є одним з найважливіших умов повноцінної і ефективної реалізації будь-якої педагогічної системи в цілому і її складової – коригувального контролю.

Розглядаючи вплив системи коригувального контролю на підвищення якості знань, умінь і навичок необхідно виокремити низку критеріїв:

– основною метою коригувального контролю є управління навчальною діяльністю учнів в ході повторення, узагальнення і закріплення матеріалу, отже, коригувальний контроль впливає на повноту, узагальненість і системність знань, умінь і навичок студентів;

– рівнева побудова контрольних завдань дозволяє впливати на оперативність, глибину і гнучкість знань, умінь і навичок;

– аналіз власних помилок і подальша їх корекція також покликані забезпечити підвищення якості придбаних знань, умінь і навичок.

Як відомо, результат діяльності напряму залежить від вмотивованих дій. Серед факторів, які безпосередньо впливають на формування позитивних мотивів до навчання, є усвідомлення студентами безпосередніх і перспективних цілей навчання, теоретичної та практичної значущості засвоєних знань, емоційна форма викладу інформації, нарощування труднощів засвоєння змісту і новизна, професійна спрямованість навчальної діяльності, підтримання допитливості й "пізнавального психологічного клімату" в академічній групі [4], а також адекватна організація педагогічного контролю. Особливе місце у структурі мотивів особистості належать пізнавальним інтересам і потребам. Саме інтерес безпосередньо впливає на пізнавальну активність. У сучасній дидактиці вона характеризується прагненням до навчання, розумовою напругою і проявом вольових зусиль і потребує цілеспрямованого формування.

Контроль, як показує практика викладання, безпосередньо впливає на формування стійкої позитивної мотивації навчання та пізнавальної активності в процесі навчання студентів.

Теоретичний аналіз комплексної системи коригувального контролю дозволяє виділити такі напрямки підвищення мотивації та пізнавальної активності: цілі коригувального контролю є особистісно значущими для всіх учасників педагогічного процесу, які беруть участь у здійсненні процедур, виділенні об'єктів контролю; передача частини контрольних функцій студентам забезпечує їх зацікавленість не тільки в

результатах, але і в процесі контролю; проектування та складання дидактичних засобів контролю, що підвищують функцію мотивації навчальної діяльності студентів; розвиток навичок самоконтролю допомогою взаємоконтролю; застосування тестових методик, як найбільш об'єктивних для оцінювання результатів діяльності.

Якість навчання є комплексною характеристикою педагогічного процесу, що описує його стан і результативність відповідно до вимог, що висуваються сучасними державними документами, потребами й очікуваннями суб'єктів педагогічного процесу, а сукупність її показників, характеризує результативність педагогічного процесу та його основні компоненти, серед яких варто виділити якість контролю в цілому і коригувальний контроль зокрема.

У той же час здійснення коригувального контролю, що реалізує розвиваючий, навчальний і виховує потенціал контролю, дозволяє робити вплив на якість навчання в цілому, оскільки забезпечує підвищення основних показників якості результатів навчання: відповідності отриманих результатів контролю поставленим цілям, якості знань, умінь і навичок студентів, мотивації, пізнавальної активності та рівня сформованості професійно важливих якостей особистості студента.

Такий вид контролю являє собою підсистему педагогічного контролю, є невід'ємним компонентом навчального процесу і визначається як цілеспрямовану інформаційно-констатувальну, діагностико-навчальну і рефлексивну взаємодію суб'єктів навчального процесу.

Реалізації коректувального контролю у виші обумовлено необхідністю реформування системи оцінювання і контролю студентів, що позитивно впливає на якість навчального процесу.

У подальшому розробка проблем коригувального контролю та якості навчання може здійснюватися за такими напрямками: розробка технології корегувального контролю з метою вивчення ефективності та якості педагогічної діяльності; особливості організації коригувального контролю при самостійній роботі студентів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии / В.П.Беспалько. – М.: Педагогика, 1989. – 192 с.
2. Єрмола А.М. Технологія моніторингу якості освіти. (Портфоліо управління освіти Київської ради м.Харкова). Навчально-методичний посібник / А.М.Єрмола. – Х.:Курсор, 2008. – 173 с.
3. Кудяев М.Р. Корректирующий контроль в учебном процессе: дидактические основы построения и реализации системы: Дисс... докт. пед. наук. – Майкоп, 1998. – 431 с.
4. Кузьмина Н.В. Методы системного педагогического исследования / Н.В.Кузьмина. – Л.: ЛГУ, 1980. – 172 с.
5. Малафійк І.В. Дидактика новітньої школи: навчальний посібник / І.В.Малафійк. – К.: Видавництво Дім "Слово", 2014. – 632 с.
6. Никифоров Г.С. Психология менеджмента: Учебник /СПбГУ: Под ред. Г.С. Никифорова.– СПб: Изд-во СПбГУ, 2000. – 572 с.

Перминова Л.А.

ОСОБЕННОСТИ КОНТРОЛЯ ЗА УСПЕШНОСТЬЮ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ

Статья посвящена обоснованию проблемы контроля в учебно-воспитательном процессе высшей школы, приведены результаты теоретического анализа коррекционного контроля как необходимой составляющей определения качества обученности студентов.

Ключевые слова: контроль, коррекционный контроль, системный подход к коррекционного контроля.

Perminova L.A.

CONTROL FEATURES OF SUCCESSFUL TRAINING OF STUDENTS

Article seeks to substantiate control problems in the educational process of higher education, the results of the theoretical analysis of correctional supervision as a necessary

component of determining the quality of training of students.

Key words: control, corrective control, systematic approach to correctional supervision.

УДК 378.147

Погребняк І.Ф.

**МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ
"ОПТИМІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ГАЛУЗІ"**

У статті розглядаються методичні прийоми вивчення нової дисципліни для фахівців енергетичної галузі. Розглядаються питання оптимізації параметрів підприємств при змінних зовнішніх умовах функціонування. Дається опис прийомів і способів методичного забезпечення.

Ключові слова: оптимізація, енергетична галузь.

В даний час ринок праці висуває до фахівців високі вимоги не тільки до теоретичних знань про діяльність суб'єктів господарювання, а й до умінь застосовувати дані знання на практиці.

Головна мета діяльності – максимізація ефективності, прибутковості діяльності при економії витрат виробничих факторів. Досягти цієї мети неможливо без участі в діяльності висококваліфікованого управлінського персоналу і службовців, які вміють приймати і обґрунтувати оперативні рішення і здійснювати необхідні розрахунки техніко-економічних показників діяльності. З цих позицій набуває актуальності оптимізація різних параметрів підприємств енергетичної галузі як засобу економії фінансових і матеріальних ресурсів.

Аналіз публікацій з проблеми оптимізації роботи підприємств енергетичної галузі показує, що незважаючи на очевидну необхідність, вивченню даної проблематики присвячено обмежена кількість робіт, хоча існує серйозне математичне опрацювання даного матеріалу [1, с.9].

Метою роботи є прив'язка математичного апарату багатокритеріальної логіки до практичної реалізації оптимізації параметрів підприємств енергетичної галузі.

Даний курс присвячений вивченню теоретичних аспектів засобів і методів аналізу господарської діяльності підприємств енергетичної галузі, а також закріпленню знань з економіки підприємств енергетичної галузі. Розглядається економічна сутність, склад і структура, а також показники використання ресурсів підприємства – основних і обігових коштів, трудових і фінансових ресурсів.

Автором пропонується детально вивчати:

– багатокритеріальну оптимізацію, що включає в себе: види і типи невизначеності; особливості прийняття рішень в умовах невизначеності; програмно-цільовий підхід в організації та регулюванні виробничої діяльності; аналіз основних положень теорії прийняття рішень в умовах невизначеності; реалізацію багатокритеріальних задач прийняття рішень в умовах невизначеності.

– моделювання ризикових ситуацій, що включає: ризик і його вимір; нормативні правила побудови процедур управління; матричні ігри: платіжна матриця, матриця ризиків, критерії, стратегії управління.

– технологію вибору стратегій управління, що включає в себе: стратегію вибору альтернатив управління в умовах компромісів; використання експертних методів у діагностиці; міри ризику; гібридну реалізацію байєсівської і мінімаксної функцій при вирішенні статистичних задач.

– оптимізацію економічних параметрів при організації виробництва, що включає: забезпечення динамічних рівноваг функціонування виробництва; основні економічні